

Soviet forces. We also made a research on the consequences of the battle of Kruty to the army of Bohdan Khmelnytskyi military school and Ukraine in particular. We came to a conclusion and state that it was readiness to sacrifice, demonstrated by patriotic youth of the Military school and members of allied military units that made it possible to delay the enemy. As a result, Treaty of Brest-Litovsk was signed. It promoted Ukrainian National Republic as an independent state, international legal entity as well as encouraged Ukrainian allied countries to declare opposition to Bolshevik Russia.

Key words: military school, battle, Kruty, patriotism, B. Khmelnytskyi.

УДК: 94(477.8) «1944/1953»

Володимир Старжець

ІДЕОЛОГІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УРСР (1944–1945 РР.)

У статті досліджено процес ідеологізації навчально-виховної роботи у вищих навчальних закладах Західної України в повоєнний період. На основі аналізу архівних документів та здобутків сучасної історичної науки висвітлено механізми ідеологічного тиску на навчальний процес в університетах та інститутах регіону. Визначено основні заходи та методи, які впроваджувала радянська влада для формування в студентів матеріалістичного та комуністичного світогляду. Акцентовано увагу на діяльності партійних структур, які здійснювали контроль за навчально-виховним процесом, студентами, викладачами. Прослідковано вплив комсомолу на світогляд та особисте життя студентської молоді. Обґрунтовано, що радянська влада відводила важливу роль політичному та ідеологічному чиннику в підготовці майбутніх спеціалістів. Державні та силові структури переслідували будь-які прояви інакомислення серед студентів, а їх носіїв піддавали репресіям.

Ключові слова: освіта, студенти, навчально-виховний процес, ідеологія, радянська влада, західні області УРСР.

У період масштабних суспільних трансформацій, що здійснювала радянська влада на теренах західноукраїнських областей у повоєнний час, важливою була підготовка висококваліфікованих та вірних комуністичній партії спеціалістів. У процесі відновлення зруйнованого війною господарства та його подальшого розвитку вища школа поряд із загальною та профтехнічною займала одне з центральних місць. Вищі навчальні заклади, які готували фахівців для різних галузей господарства, науки та освіти, перебували під особливо пильним ідейно-політичним контролем. У світлі сучасних реформ вітчизняної системи освіти детальний аналіз потребує вивчення радянської державної політики у вищій школі та з'ясування помилок і прорахунків допущених у роки сталінізму.

Розвиток вищої освіти західноукраїнського регіону, ідеологізація навчально-виховного процесу у вишах та повсякдення повоєнного студентства були предметом наукових зацікавлень сучасних українських дослідників. Для написання наукової статті важливими були праці С. Сворака [16], Р. Шляхтича [17], С. Герегової [18], Н. Хоменко [21], О. Іщука [22] та ін.

Джерельну базу дослідження склали архівні документи Державного архіву Волинської [1; 9; 12–13], Івано-Франківської [6–8], Львівської [4–5; 10; 14; 19], Рівненської областей [2; 15] та матеріали третього тому нової серії «Літопису УГА» [23], що дозволило розкрити поставлену проблему.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу архівних документів та верифікації праць українських дослідників прослідкувати процес ідеологізації навчально-виховної роботи студентів інститутів та університетів, здійснюваний радянською владою, пояснити його недоліки.

Антирадянський рух опору, організований ОУН, залишаючись важливим чинником тогочасного суспільного життя, гальмував процес інкорпорації регіону в загальносоюзну систему. Для того щоб покінчити з будь-якими проявами самостійництва в республіці, а особливо у Західній Україні, влада намагалася силою розгромити підпілля, ліквідувати його соціальну базу, забезпечивши комуністичну пропаганду в усіх сферах життя.

Радянська влада законодавчо закріплювала доступ громадян до всіх рівнів освіти, без обмеження та дискримінації. Однак у сфері вищої освіти цей закон не виконувався в повному обсязі, адже дорога до вищої школи була закрита дітям селян-одноосібників, духовенства, учасників націоналістичного підпілля та інших «ворожих елементів». Згодом Міністерством освіти була встановлена обов'язкова плата за навчання. Розмір оплати встановлювався наступним чином: для міста Києва – 400 карбованців (далі – крб.), інших місцевостей 300 крб. на рік. Звільнялися від оплати: утриманці осіб рядового та молодшого командного складу призваного до Червоної армії; інваліди-пенсіонери та їх діти; діти військовослужбовців, що загинули; демобілізовані з пораненнями,

контузійми; стипендіати; вчителі шкіл [1, арк. 14–17]. У повстанській брошурі аналітичного характеру – «В новій дійсності» – підпільники пояснювали обмеження у доступі до вищої освіти тим, що комуністична влада розвивала освіту виключно для забезпечення власних цілей: «виробили фахівців і почали обмежувати – плата за навчання, скасування стипендій, русифікація» [2, арк. 31].

Першочергові завдання ідеологічного виховання молоді у вищих навчальних закладах окреслювались у друкованому органі ЦК ВКП(б) – газеті «Правда». У номері за 2 жовтня 1944 р. у статті «Навчальний рік у вузах розпочався» читаємо: «Наша вища школа покликана підготувати не просто спеціалістів, а кадри радянської, народної інтелігенції, кадри працівників для держави, спрямовуючого великими ідеями марксизму-ленізму... засвоїти марксистсько-ленінський світогляд – найважливіше завдання радянських студентів» [3, с. 1]. Молодь закликали не просто опанувати свій фах, а бути соціально активними, ідеологічно обізнаними та брати безпосередню участь у державному будівництві.

Головною метою розвитку вищої освіти у західноукраїнському регіоні стала підготовка місцевих кадрів для поширення радянського впливу та комуністичної пропаганди у суспільстві. Важливою ціллю, що її намагалась досягти Москва, було формування лояльних місцевих еліт.

У рамках тоталітаризму розпочались процеси інтернаціоналізації і радянізації, коли вища школа поступово втрачала свій національний зміст. Визначальний вплив на ідеологізацію навчально-виховного процесу у вишах Західної України мали законодавчі акти загальносоюзних та республіканських державних установ. Усі вказівки компартії ретельно виконувалися місцевою владою. Керівники Львівського держуніверситету ім. І. Франка наголошували на особливому ідеологічно-виховному значенні цього закладу у Західній Україні. Перед працівниками університету ставились завдання: «1. Викоринити буржуазні, націоналістичні погляди на історію. 2. Зосередити педагогічну діяльність на основі марксистсько-ленінської ідеології. 3. Підготовка кадрів» [4, арк. 123].

Перший секретар Львівського обкому І. Грушецький рекомендував організувати роботу зі студентами так, як це роблять командири в армії: опираючись на ідейно перевірену молодь створити мережу інформаторів. «Ми зобов'язані знати обличчя наших студентів» – підкреслював партійний чиновник [5, арк. 27]. Також рекомендувалося періодично проводити викривальні кампанії, відкриті засідання партійних та комсомольських організацій, залучати молодь до активної суспільно-політичної роботи, показово виключати зі студентських лав національно свідомих молодих людей.

Розгортання темпів ідеологічно-політичного виховання студентів можемо прослідкувати за звітами Станіславського учительського інституту. У 1944/1945 н. р. прочитано 21 лекцію ідеологічного характеру для студентів, для населення міста прочитано 62 таких лекцій. Регулярно студентам проводились політінформації, читання газет та урочисті заходи, присвячені комуністичним вождям [6, арк. 6]. У 1947/1948 н. р. організовано 4 конференції ідеологічно-політичного характеру, під час яких із доповідями виступали викладачі та студенти. Окрім того, за рік викладачі інституту прочитали 96 лекцій і доповідей, проведено 9 вечорів художньої самодіяльності, 15 культпоходів у кіно, 11 партійних зборів і 9 засідань Ради університету з питань ідеологічного виховання студентів [7, арк. 48–52]. У 1950 р. лише на одній із багаточисленних конференцій на тему «Бойовий шлях ленінсько-сталінського комсомолу» підготовлено 335 і заслухано 154 доповіді [8, арк. 28]. Отже, ідеологізація навчально-виховного процесу у вищій школі з кожним роком набирала все більших обертів і охоплювала все більше число людей.

У радянській вищій школі існував зв'язок між ідейно-виховною роботою та успішністю і дисципліною студентів. В університетах й інститутах в обов'язковому порядку складались плани з ідеологічно-виховної роботи, на основі яких курсові керівники та куратори писали власні плани виховної роботи в групах. Реалізація цих планів відбувалася впродовж процесу навчання, на лекціях, семінарських та практичних заняттях, наукових конференціях. Таким чином, завданням керівництва вишів та викладачів було не лише забезпечення якісного рівня викладання та підготовки майбутніх кваліфікованих педагогів, а правильне ідейне виховання студентів.

Контроль за процесом виховання в дусі вірності більшовицькій партії та прищеплення комуністичної ідеології здійснював відділ пропаганди і агітації ЦК КП(б)У, який регулярно направляв відповідні обласні та районні відділи на систематичну роботу зі студентами: лекції, засідання, стінгазети, робота агітаторами, зустрічі та ін. [9, арк. 207–209]. Центральне місце в їхній роботі займало комуністичне виховання студентів і викладачів та боротьба проти впливів української націоналістичної ідеології.

Дієвим елементом контролю за суспільною думкою, вихованням та перевихованням студентської молоді був комсомол. У перші повоєнні роки основу комсомольських організацій на західноукраїнських теренах складали студенти, вихідці зі східних регіонів УРСР або представники інших національностей, насамперед росіяни. Для прикладу, у 1945 р. в усіх вузах м. Львова навчалось 7285 студентів, з них українців – 4066, росіян – 1904, поляків – 703, євреїв – 380,

білорусів – 10, інших – 222. За партійною ознакою: у лавах КП(б)У – 173, ЛКСМУ – 1864 [10, арк. 50]. У Дрогобицькому вчительському інституті у вересні 1947 р. загальна кількість студентів становила 344 особи, з них лише 83 були місцевими. У лютому 1948 р. із 224 студентів інституту лише 8 були членами партії і 63 – комсомольцями [11, с. 100]. Згодом ситуація змінилася, місцева молодь ще з шкільних парт масово та централізовано залучалася у структуру радянських молодіжних організацій, наприклад у Луцькому учительському інституті у 1950 р. із 341 студента 288 були комсомольцями, а частка місцевих студентів складала 235 осіб [12, арк. 11].

Систематично практикувалися закриті та відкриті партійні і комсомольські збори, на яких обговорювалися постанови партії щодо покращення ідейно-політичного рівня викладання та викорінення «неблагонадійних елементів» серед викладачів та студентів. На закритому засіданні партійної організації Луцького учительського інституту 16 жовтня 1947 р. на порядку денному стояло питання перевиховання місцевої інтелігенції та студентської молоді на засадах марксизму та відмежування їх від впливів націоналістів. Присутній на цьому засіданні завідувач відділу шкіл Волинського обкому партії А. Репета поставив чітке завдання «викрити викладачів і студентів, які заважають посиленню нашої комуністичної ідеології, зміцненню соціалістичної держави і побудові комунізму» [13, арк. 5]. Загальному осуду піддавалася молодь, яка дозволяла критикувати радянську систему влади, говорила про бідність на селі внаслідок завищених норм хлібопоставок, не бажала працювати над підвищенням свого ідеологічного рівня, не прославляла комуністичних вождів, не співала революційних пісень, відвідувала церкву, критикувала русифікацію.

Важливим елементом згаданих вище зібрань була всезагальна критика та виключення із лав ЛКСМУ чи відрахування з університету неактивних студентів, або тих, хто чинив будь-який спротив. Наприклад виключено з комсомолу та відраховано з Львівського університету тих студентів, які не виступали з лекціям у колгоспах, не проводили агітаційної роботи, не хотіли боротися проти проявів націоналізму, а «вели тихе мирне життя» [14, арк. 17 зв.]. Незважаючи на подібні «виховні моменти» та різнопланові перевірки бували випадки, коли цілі курси йшли з лекцій, або не хотіли їх відвідувати через перенасичення начального процесу пропагандою.

Завданням партійно-комсомольських зібрань у Рівненському учительському інституті було «виконання плану» по боротьбі з залишками українських націоналістів. Безпосередньо на засіданні, громадському осуду та критиці піддалися студенти батьки яких мали відношення до націоналістичного підпілля, заможних селян, «куркулів» та тих хто не був у колгоспах [15, арк. 73]. Зауважимо, що навіть тиск колективу, реальна загроза виключення чи переслідування з боку правоохоронних органів, не змогла змусити частину «викритих студентів» засудити своїх батьків.

Отже, партійні та комсомольські організації здійснювали активний контроль за навчальним процесом, особистим життям студентів та впливали на їх свідомість.

Надзвичайно гострою проблемою західноукраїнської вищої школи було мовне питання: російська мова поступово витісняла українську з навчального процесу. Затверджений наприкінці 1946 р. новий український правопис, наближений до російського, був покликаний зблизити російську та українську мови. Русифікаторську політику влади яскраво ілюструє книжковий ринок УРСР, який уже в перші повоєнні роки заповнила політична та художня література, надіслана з Москви. До початку 1946/1947 н. р., Міністерством освіти УРСР видано 98 назв підручників, з яких лише 28 % були оригінальними, решта 70 % – видання російських авторів, перекладені із російської мови [16, с. 171].

На порядку денному стояло питання мови викладання у інститутах та університетах. Станом на 1947 р. у Львівському держуніверситеті із 254 викладачів українською мовою володіли 169 осіб (66 %), а читали нею лекції – 157 (61 %) [17, с. 135]. Частина викладачів зневажливо ставилася до місцевої культури та рідної мови українців: декан вокального факультету Львівської консерваторії С. Шилтов цинічно заявляв: «Цю дурнувату українську мову не маю наміру вивчати» [18, с. 106]. Частина педагогів вищої школи вважала, що вони виконують важливі завдання партії з перевиховання місцевого населення, у головах якого засів «буржуазний націоналізм», тому мають діяти рішуче і насаджувати «відсталі» українцям російську мову та передовий матеріалістичний тип мислення. Становлення російської мови як викладової у більшості вузів регіону зумовлювалося також відсутністю підручників та спеціальної літератури українською мовою.

Жорстка стандартизація післявоєнного укладу життя, постійний пресинг з боку керівництва освітніх установ, ідеологізація навчального процесу, обмеження самовираження та індивідуальної свободи суперечило самому духу студентської молоді. Значна частина студентства приховано або відкрито виступала проти утисків свободи думки, національної культури, не сприймала сірої радянської одноманітності в усіх сферах життя. У вищих навчальних закладах Західної України це виявлялось в аполітичності значної частини студентів, їх зацікавленні національною історією та культурою, бажанні власної самореалізації, як наслідок, багато хто цікавився чи захоплювався ідеологією українських націоналістів.

Важливим складником налагодження ідеологічного контролю за діяльністю вищих навчальних закладів була перевірка вступників. Завданням таких заходів було перекрити доступ до вищої освіти антирадянськи налаштованим молодим людям. Після поглибленої перевірки абітурієнтів вузів Львівщини, за 1947 р. «відсіяно 106 осіб ворожого елемента», з них: уродженців Львівської області – 72, Станіславської – 24, Тернопільської – 10 [19, арк. 206]. Багатьох молодих людей органи державної безпеки заарештували за зв'язки із ОУН чи УПА. Невдоволення радянською дійсністю серед студентів виявлялось і у наступні роки, у тому ж Львові упродовж 1 грудня 1949 р. – 22 квітня 1950 р. виключено 237 студентів, як таких, що «не мали політичної довіри та з інших причин» та арештовано 32 особи [20, с. 331].

Використання різних методів дозволило радянській владі досягти певних успіхів у політичному вихованні західноукраїнської молоді. Колишній вояк УПА М. Сливка, повернувшись із заслання у 1956 р., розчаровано констатував: «За цей проміжок часу, коли я перебуваю тут, на Україні, я достатньо вивчив народ – молодь, особливо тих, хто навчається. І що ви думаєте? Цю молодь так зуміли виховати більшовики, що вона інакше мислити не може, як по-більшовицькому» [21, с. 90]. Разом з тим, значна частина української молоді, як учнівської так і студентської, негативно ставилась до сталінської тоталітарної системи, добре розуміючи різницю між радянською пропагандою та реальною картиною комуністичного господарювання. Сприяла цьому і виховна робота, що проводилася ОУН серед молоді. Серед студентського загалу західноукраїнських вузів радянські силові структури регулярно викривали та арештовували студентів запідозрених у антирадянських діях чи участі в підпільних молодіжних організаціях.

Для боротьби з діяльністю ОУН щодо залучення молоді до націоналістичних організацій була запущена на повну потужність комуністична пропагандистська машина, постійні перевірки і контроль за викладачами та студентами західноукраїнських вишів і звичайно заходи репресивного характеру. Лише впродовж 1948 р. та першої половини 1949 р. Міністерство державної безпеки УРСР у західних областях ліквідовано 561 молодіжну організацію та заарештовано 6405 учасників віком до 25 років [22, с. 102]. У довідці «Про викриття націоналістичних молодіжних організацій» за 23 квітня 1952 р., складеній міністром держбезпеки Н. Ковальчуком інформувалося, що упродовж 1 липня 1951 – 20 квітня 1952 рр. у західних областях викрито 35 організацій і груп із 155 учасниками [23, с. 452].

Радянська пропаганда, помножена на терор та переслідування, викликала спротив найбільш свідомої та активної частини західноукраїнської молоді. Однак вияви індивідуальної непокори чи організованого опору відразу блокувались радянськими каральними структурами, а носії української національної ідеї піддавались репресіям. У процесі відбудови вищої школи більшовики переслідували дві головні цілі: забезпечити регіон кваліфікованими кадрами у всіх сферах господарства, науки та культури; залучити західноукраїнську молодь до комуністичної системи цінностей та сформувати відданих радянській владі спеціалістів, які б сприяли процесам радянзації. Згодом радянська тоталітарна система зосередила всі свої сили на ідейному перевихованні західноукраїнського суспільства та перш за все молоді. Західноукраїнські вищі навчальні заклади перетворилися на дієвий механізм з прищеплення комуністичного світогляду майбутнім фахівцям, а навчально-виховний процес став повністю замкненим та ідеологізованим.

Список використаних джерел

1. Державний архів Волинської області (далі – Держархів Волинської обл.). Ф. Р-376. Оп. 1. Спр. 27. 2. Державний архів Рівненської області (далі – Держархів Рівненської обл.). Ф. Р-30. Оп. 2. Спр. 9. 3. Учебный год в вузах начался // Правда. 2 октября 1944. С. 1. 4. Державний архів Львівської області (далі – Держархів Львівської обл.). Ф. Р-119. Оп. 8. Спр. 3. 5. Там само. Ф. П-3. Оп. 2. Спр. 96. 6. Державний архів Івано-Франківської області. Ф. Р-22. Оп. 2. Спр. 13. 7. Там само. Ф. Р-22. Оп. 2. Спр. 39. 8. Там само. Ф. Р-22. Оп. 2. Спр. 62. 9. Держархів Волинської обл. Ф. П-1. Оп. 2. Спр. 172. 10. Держархів Львівської обл. Ф. П-3. Оп. 1. Спр. 322. 11. Попп Р. П. Формування інтелігенції західних областей України в перші повоєнні роки (на матеріалах Дрогобицького учительського інституту) // Інтелігенція і влада. 2011. Вип. 23. С. 94–104. 12. Держархів Волинської обл. Ф. П-1. Оп. 3. Спр. 1589. 13. Там само. Ф. П-1. Оп. 3. Спр. 1132. 14. Держархів Львівської обл. Ф. Р-119. Оп. 17. Спр. 128. 15. Держархів Рівненської обл. Ф. Р-479. Оп. 1. Спр. 14. 16. Сворак С. Д. Народна освіта у західноукраїнському регіоні: історія та етнополітика (1944–1964 рр.). Київ, 1998. 239 с. 17. Шляхтич Р. П. Повсякдення західноукраїнської інтелігенції повоєнного часу в умовах боротьби радянської влади з українським визвольним рухом // Інтелігенція і влада. 2011. Вип. 23. С. 133–142. 18. Герегова С. В., Марусик Т. В. Розвиток вищої освіти в західному регіоні України (2 пол. 40-х – 1 пол. 50-х рр. ХХ ст.) // Український історичний журнал. 1997. № 3. С. 101–108. 19. Держархів Львівської області. Ф. П-3. Оп. 2. Спр. 109. 20. Рабенчук О. Соціальна активність та настрої населення України у повоєнний період (2 пол. 1940-х – поч. 1950-х рр.) // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. 2007. Вип. 12. С. 324–339. 21. Хоменко Н. М. Деякі аспекти політичних настроїв повоєнного студентства України // Наукові записки вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Історія. 2010. Вип. 17. С. 86–92. 22. Ішук О. С. Молодіжні організації ОУН (1939–1955 рр.). Л.; Торонто: Літопис УПА, 2011. 944 с. 23. Літопис УПА.

Нова серія. Т. 3: Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України 1943–1959. Документи і матеріали / Упор.: Ю. Черченко, О. Вовк. Київ-Торонто, 2001. 652 с.

References

1. Derzhavnyi arkhiv Volynskoi oblasti. F. R-376. Op. 1. Spr. 27.
2. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti. F. R-30. Op. 2. Spr. 9.
3. Uchebnyi god v vuzakh nachalsya [The academic year in universities began] // Pravda. – 2 oktyabrya 1944 g. – P. 1.
4. Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti. F. R-119. Op. 8. Spr. 3.
5. Tam samo. F. P-3. Op. 2. Spr. 96.
6. Derzhavnyi arkhiv Ivano-Frankivskoi oblasti. F. R-22. Op. 2. Spr. 13.
7. Tam samo. F. R-22. Op. 2. Spr. 39.
8. Tam samo. F. R-22. Op. 2. Spr. 62.
9. Derzhavnyi arkhiv Volynskoi oblasti. F. P-1. Op. 2. Spr. 172.
10. Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti. F. P-3. Op. 1. Spr. 322.
11. Popp R. P. Formuvannia intelihentsii zakhidnykh oblastei Ukrainy v pershi povienni roky (na materialakh Drohobyt'skoho uchyteľskoho instytutu) [Formation of the intellectuals of the western regions of Ukraine in the first postwar years (on the materials of the Drohobych teachers institute)]. Intelihentsiia i vlada, 2011, Vol. 23, pp. 94–104.
12. Derzhavnyi arkhiv Volynskoi oblasti. F. P-1. Op. 3. Spr. 1589.
13. Tam samo. F. P-1. Op. 3. Spr. 1132.
14. Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti F. R-119. Op. 17. Spr. 128.
15. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti. F. R-479. Op. 1. Spr. 14.
16. Svorak S. D. Narodna osvita u zakhidnoukrainskomu rehioni: istoriia ta etnopolityka (1944–1964 rr.) [Folk education in the western Ukrainian region: history and ethnopolitics (1944–1964)], Kyiv, 1998. 239 p.
17. Shliakhtych R. P. Povsiakdennia zakhidnoukrainskoï intelihentsii poviennoho chasu v umovakh borotby radianskoï vlady z ukrainskym vyzvolnym rukhom [The everyday life of the Western Ukrainian Intelligentsia of the post-war time in the fighting of Soviet power with the Ukrainian liberation movement]. Intelihentsiia i vlada, 2011, Vol. 23, pp. 133–142.
18. Herehova S. V., Marusyk T. V. Rozvytok vyshchoï osvity v zakhidnomu rehioni Ukrainy (2 pol. 40-kh – 1 pol. 50-kh rr. XX st.) [Development of higher education in the western region of Ukraine (2nd half of the 40s – 1 half of the 50s of the twentieth century)]. 1997. № 3, pp. 101–108.
19. Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti. F. P-3. Op. 2. Spr. 109.
20. Rabenchuk O. Sotsialna aktyvnist ta nastroi naseleennia Ukrainy u poviennyi period (2 pol. 1940-kh – poch. 1950-kh rr.) [Social activity and mood of the population of Ukraine in the post-war period (2 pol. 1940 – beg. 1950)]. Ukraina XX st.: kultura, ideolohiia, polityka, 2007, Vol. 12, pp. 324–339.
21. Khomenko N. M. Deiaki aspekty politychnykh nastroi poviennoho studentstva Ukrainy [Some aspects of the political mood of post-war Ukrainian students]. Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. M. Kotsiubynskoho. Seriia: Istorii, 2010, Vol. 17, pp. 86–92.
22. Ishchuk O. S. Molodizhni orhanizatsii OUN (1939–1955 rr.) [Youth organizations within the OUN (1939–1955)], Lviv-Toronto, 2011. 944 p.
23. Litopys UPA. Nova seriia. – T. 3: Borotba proty UPA i natsionalistychnoho pidpilia: dyrektyvni dokumenty TsK Kompartii Ukrainy 1943–1959. Dokumenty i materialy [The struggle against the UPA and the nationalist underground: policy documents of the Central Committee of the Communist Party of Ukraine 1943–1959. Documents and materials], Kyiv-Toronto, 2001. 652 p.

Volodymyr Starzhets

THE IDEOLOGIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN HIGH SCHOOLS THE WESTERN REGIONS OF UKRAINE IN 1944–1945

The article shows the process of ideologization of educational work in higher educational institutions of Western Ukraine in the postwar period. The mechanisms of ideological pressure on the educational process at universities and institutes of the region are highlighted on the basis of archival documents and achievements of modern historical science. The basic measures and methods introduced by the Soviet authorities for formation of students in the materialistic and communist worldview were determined. The emphasis is placed on the activities of party structures in exercising control over the educational process, students, and teachers. The effect of the komsomol on the worldview and the personal life of student youth has been studied. It is substantiated that the Soviet authorities assigned an important role to the political and ideological factor in the training of future specialists. State and power structures were pursuing any form of dissent among students, and their carriers have been subjected to repression.

The purpose of the paper is to follow the process of ideologizing the educational work of students of high school, carried out by the Soviet authorities, to explain its shortcomings on the basis of the analysis of archival documents and the verification of the works of Ukrainian researchers.

During the period under study, the Soviet party structures constantly controlled the contingent of students and the work of high school. There was a humiliation of national culture and the establishment of a communist world outlook among the population.

Key words: education, students, educational process, ideology, Soviet power, the Western regions of the USSR.